

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 39/2014-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 17. decembra 2014 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Pezinok, zastúpeného sudcom Mgr. Jánom Stančekom, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky o súlade

– prvej vety ustanovenia § 141a ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

– tretej vety ustanovenia § 141a ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

– štvrtej vety ustanovenia § 141a ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

– ustanovenia § 141a ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok s čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Pezinok o d m i e t a pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 10. októbra 2014 doručený návrh Okresného súdu Pezinok (ďalej len „okresný súd“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade

– prvej vety ustanovenia § 141a ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“ alebo aj „Občiansky súdny poriadok“) s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“),

– tretej vety ustanovenia § 141a ods. 1 OSP s čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru,

– štvrtej vety ustanovenia § 141a ods. 1 OSP s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru,

– ustanovenia § 141a ods. 2 OSP s čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“).

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd, v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.

Z návrhu vyplýva, že okresný súd podal predmetný návrh v súvislosti s konaním, ktoré vedie pod sp. zn. 9 Cb 16/08 o návrhu obchodnej spoločnosti NAUTILUS, spol. s r. o., ktorým sa domáha náhrady škody v presne určenej finančnej sume voči mestu Senec.

Podľa § 141a ods. 1 OSP navrhovateľovi, u ktorého nie sú splnené predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 v celom rozsahu a ktorý uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy preyšujúcej 400-násobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, súd na návrh odporcu uloží, aby v lehote nie dlhšej ako 60 dní zložil preddavok na trovy konania. Na zloženie preddavku podľa prvej vety vyzve súd súčasne s uložením povinnosti navrhovateľovi v rovnakej lehote aj odporcu. Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nemá účastník, ktorého majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní. Ak navrhovateľ preddavok na trovy konania v určenej lehote nezloží a odporca, ktorý má povinnosť zložiť preddavok, ho zložil, súd konanie v lehote 15 dní od uplynutia lehoty na zloženie preddavku na trovy konania zastaví.

Podľa § 141a ods. 2 OSP výška preddavku podľa odseku 1 je päť percent z peňažnej sumy uplatňovanej navrhovateľom, pričom na príslušenstvo sa neprihliada.

A. Namietaný nesúlاد prvej vety § 141a ods. 1 OSP, ktorá bola s účinnosťou od 1. januára 2012 zakomponovaná do Občianskeho súdneho poriadku zákonnou novelou č. 388/2011 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „dotknutá novela“), okresný súd odôvodnil jeho retroaktívnym (spätným) pôsobením, pretože

«Podľa § 372u O.s.p. sa povinnosť zaplatiť preddavky na trovy podľa rozhodnutia súdu určí aj pre konania začaté do 31.12.2011, pričom podľa bodu 58. Osobitnej časti dôvodovej správy k návrhu zákona prijatého pod č. 388/2011 Z. z. „Prechodné ustanovenie upravuje režim pôsobenia navrhovanej právnej úpravy (legi posterior) a platnej právnej

úpravy (*legi priori*)“, teda nie je z dôvodovej správy zrejmé, prečo predkladateľ zákona zvolil tento neštandardný vstup do právnych vzťahov. ...

Máme však za to, že nie je žiaden (ani nevyjadrený) legitímny dôvod na to, aby sa povinnosť platiť preddavky na trovy vzťahovala aj na konania už začaté, navyše bez ohľadu na stav dokazovania a predpoklad ďalších trov konania v tom - ktorom konaní, čo sa plne prejavilo v konaní vedenom na tunajšom súde pod sp. zn. 9 Cb/16/2008. Uvedený zásah do už vzniknutých procesných vzťahov narušil princíp právnej istoty a teda je rozporný s materiálnym právnym štátom. V ustanovení § 141a ods. 1 veta prvá O.s.p. súdu určená povinnosť uložiť („súd na návrh odporcu uloží“) navrhovateľovi zaplatenie peňažnej sumy bez akejkoľvek možnosti úpravy tejto povinnosti prihliadajúc na osobitosti jednotlivých už začatých súdnych konaní je potom rozporná s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, keď bez akéhokoľvek vyváženia, vyvoláva stav právnej neistoty z dôvodu priameho a neočakávaného zásahu do minulých skutkových a právnych vzťahov.

Pokiaľ ide o rozpor s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd tento vyplýva z existencie súhrnu viacerých faktorov vytvárajúcich obmedzenie prístupu navrhovateľa k súdu... Predovšetkým ide o nemožnosť zohľadnenia individuálnych okolností jednotlivého prípadu pokiaľ ide o stanovenie dĺžky lehoty, v ktorej sa má preddavok zložiť, keď z podstaty veci vyplýva, že pri preddavkoch na trovy konania pôjde o vysoké sumy, ktoré majú vplyv na cash flow navrhovateľov vykonávajúcich podnikateľskú činnosť a u fyzických osôb nie je predpoklad, že lehota 60 dní bude postačujúca na zaobstaranie peňažnej sumy a to najmä v prípadoch, ak účastník nebude spĺňať podmienky oslobodenia od súdnych poplatkov z dôvodu veľkosti majetku pri existujúcich priemerných príjmoch a majetok účastníka konania nebude likvidný. Ďalší kumulatívny faktor je nemožnosť určenia primeranej výšky preddavkov, keď zákon jednoznačne uvádza výšku preddavkov 5%, súd potom výšku preddavkov nemôže určiť úvahou, ale len podľa aritmetického výpočtu. Spolu s týmto je potom potrebné zohľadniť aj skutočnosť, že na neexistenciu povinnosti navrhovateľa nepostačuje čo len čiastočné oslobodenie od súdnych poplatkov, ale je potrebné oslobodenie od súdnych poplatkov celkom, pričom čiastočné oslobodenie nemá vplyv na výšku, splatnosť a ani iné podmienky platenia preddavkov na trovy. Neexistuje potom priamy vzťah medzi výškou majetku navrhovateľa a výškou preddavku na trovy, keď vzťah je daný výlučne v hraničnej

situácii a to v prípade oslobodenia od súdnych poplatkov celkom. Predovšetkým pri fyzických osobách žalujúcich štát pri náhrade škody vrátane nemajetkovej ujmy môže v dôsledku uvedenej právnej úpravy nastať odmietnutie spravodlivosti... Nie je tiež zrejmé, prečo zákonodarca vybral práve žaloby na peňažné plnenie a zaviedol pri nich povinnosť platiť preddavky na trovy, keď napríklad pri žalobách na vydanie vecí, na vypratanie nehnuteľnosti, ale aj zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva môžu byť trovy konania či trovy právneho zastúpenia ako aj na znalecké posudky relatívne vysoké. Nie je teda zrejmé aký legitímny cieľ zákonodarca sledoval, pri vyňatí práve týchto typov sporov, pričom sa nevyjadrujeme k tomu na základe čoho, t. j. akého prieskumu či štatistik dospel zákonodarca k záveru z dôvodovej správy že je „odporca často v situácii, že je voči nej uplatňovaný návrh, ktorý sa javí ako šikanózný“.».

B. Argumentáciu o nesúlade tretej vety § 141a ods. 1 OSP s čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru okresný súd odôvodnil takto:

„Vyňatím vybraných subjektov z povinnosti platiť preddavky na trovy (§ 2 z. č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov) a to vrátane obcí, vyšších územných celkov, rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti obce sa bezdôvodne bez existencie legitímneho cieľa nastolili nerovnaké podmienky pre celky územnej samosprávy a nimi zriadené právnické osoby, ktoré však môžu vystupovať v súkromnoprávných vzťahoch vo vlastnom mene na vlastnú zodpovednosť a môžu sa dostať do stavu platobnej neschopnosti s tým, že by v reálnej dobe nedokázali plniť svoje záväzky a to vrátane náhrady trov súdneho konania. Ustanovenie § 141a ods. 1 veta tretia O.s.p. je potom v rozpore rovnosťou subjektov práva pred zákonom a to vrátane rovnosti práv a povinností v súdnom konaní.“

C. Aj ustanovenie štvrtej vety § 141a ods. 1 OSP, ktorá určuje následok nesplnenia súdom určenej povinnosti zložiť preddavok na trovy konania, považuje okresný súd za nesúladne s označenými článkami ústavy a dohovoru z dôvodu, že

„... majetkový status a to konkrétne likvidita majetku je rozhodujúcim faktorom na poskytnutie súdnej ochrany, čo máme za neprimerané deliace kritérium medzi tým, komu

súdna ochrana poskytnutá bude a komu nebude. Uvedené potom vytvára v niektorých prípadoch stav denegatio iustitiae, pričom nie je žiaden legitímny dôvod, aby schopnosť transformovať vlastný majetok na peňažné prostriedky bolo kritériom toho, komu súdna ochrana bude poskytnutá a komu nebude.“.

D. Napokon okresný súd namieta aj nesúlady § 141a ods. 2 OSP kogentne určujúceho výšku preddavku na trovy konania, pričom podľa okresného súdu

„Takéto znenie však neumožňuje rešpektovanie princípu proporcionality, ktorý vyžaduje, aby zásahy do majetkových práv účastníka konania boli minimalizované na najnižšiu možnú rozumnú mieru, a nie je možné zohľadniť predpokladanú výšku budúceho priznaného nároku v rámci náhrady trov konania. Pri rozhodovaní o preddavkoch na trovy nesmie ísť teda iba o mechanické určenie zálohy na trovy konania vo výške 5 % z predmetu konania a mali by sa zohľadniť tiež osobitosti danej veci (rozhodnutie ÚS SR č. k. I. ÚS 207/2012-27 zo dňa 28.11.2012), čo však daný právny stav neumožňuje. Aplikáciou uvedeného ustanovenia tak dochádza nielen k odňatiu práva domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, ale aj k porušeniu práva vlastníť majetok, keď zásah do majetkových práv účastníka konania v prípade stanovenia povinnosti súdom zaplatiť preddavky na trovy vo výške 5 %, nezohľadniac ďalšie skutočnosti na strane tohto účastníka konania (navrhovateľa), nie je proporcionálny...“.

Vzhľadom na uvedené okresný súd navrhuje, aby ústavný súd takto rozhodol:

«Ustanovenie § 141a ods. 1 veta prvá O.s.p. znejúce „Navrhovateľovi, u ktorého nie sú splnené predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 v celom rozsahu a ktorý uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy prevyšujúcej 400-násobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, súd na návrh odporcu uloží, aby v lehote nie dlhšej ako 60 dní zložil preddavok na trovy konania“ nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd (zverejnený v Zbierke zákonov pod č. 209/1992 Zb. a 102/1999 Z. z.).

Ustanovenie § 141a ods. 1 veta tretia O.s.p. znejúce „Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nemá účastník, ktorého majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní“ nie je v súlade s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ustanovenie § 141a ods. 1 veta štvrtá O.s.p. znejúce „Ak navrhovateľ preddavok na trovy konania v určenej lehote nezloží a odporca, ktorý má povinnosť zložiť preddavok, ho zložil, súd konanie v lehote 15 dní od uplynutia lehoty na zloženie preddavku na trovy konania zastaví“ nie je v súlade s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ustanovenie § 141a ods. 2 O.s.p. znejúce „Výška preddavku podľa odseku 1 je päť percent z peňažnej sumy uplatňovanej navrhovateľom, pričom na príslušenstvo sa neprihliada.“ nie je v súlade s čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd a s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.»

II.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Ústavný súd každý návrh na začatie konania podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dané dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný

súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podľa prvej vety čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Okresný súd podal predmetný návrh v súvislosti s konaním vedeným pod sp. zn. 9 Cb 16/08, ktoré bolo podľa zistenia ústavného súdu z dôvodu podania návrhu ústavnému súdu prerušené uznesením okresného súdu sp. zn. 9 Cb 16/08 z 3. októbra 2014, ktoré však dosiaľ nenadobudlo právoplatnosť, pretože proti tomuto uzneseniu podal v danej veci 27. októbra 2014 právny zástupca navrhovateľa (obchodná spoločnosť NAUTILUS, spol. s r. o., pozn.) odvolanie, ktoré bolo po jeho zaslaní na vedomie odporcovi postúpené 4. decembra 2014 na odvolacie konanie Krajskému súdu v Bratislave.

Z doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu (PL. ÚS 16/02, PL. ÚS 3/98, PL. ÚS 25/2014) vyplýva, že okrem iných procesných náležitostí je procesným predpokladom na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov všeobecným súdom aj prerušenie konania. Tento procesný predpoklad všeobecný súd preukazuje uznesením, ktoré obsahuje výrok o právoplatnom prerušení konania.

Z dikcie už citovaného čl. 144 ods. 2 ústavy vyplýva, že podaniu návrhu na ústavnom súde predchádza povinnosť všeobecného súdu prerušiť konanie („konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1“), pričom ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už viackrát uviedol (PL. ÚS 7/2012, PL. ÚS 16/2013, PL. ÚS 25/2014), že za prerušené konanie je podľa jeho názoru potrebné považovať stav právne perfektného prerušenia konania, ktorý nastáva až po nadobudnutí právoplatnosti uznesenia o prerušení konania. Ústavný súd nemá dôvod tento svoj názor meniť ani v súvislosti s predbežným prerokovaním návrhu okresného súdu.

Vzhľadom na to, že konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 9 Cb 16/08, v súvislosti s ktorým okresný súd návrhom inicioval na ústavnom súde konanie o súlade právnych predpisov, nebolo ku dňu podania tohto návrhu ústavnému súdu právoplatne prerušené v zmysle zákonnej požiadavky vyjadrenej v citovanom čl. 144 ods. 2 ústavy, ústavný súd vychádzajúc zo svojich zistení a svojej doterajšej judikatúry konštatuje, že nie sú splnené procesné predpoklady na prijatie návrhu okresného súdu na ďalšie konanie, preto tento návrh okresného súdu odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. decembra 2014